

Bambiraptor

MATS VANDROOGENBROECK & JONAS BAEKE / KOPERGIETERY

Zo gek als een gieter

Pieter T'Jonck
Gezien op 02 augustus 2022
De Grote Post, Oostende, in het kader van TAZ #2022

Ludwig Wittgenstein voor kinderen? Het klinkt ongeveer even absurd als 'kernfysica voor kleuters'. Toch kan het. 'Bambiraptor' van Mats Vandroogenbroeck en Jonas Baeke bewijst het. Kindertheater, maar ook pure slapstick, loepzuivere taalfilosofie en snijdende maatschappijkritiek. Alles in één pakket. Voor kinderen van 8 tot 88 jaar.

04 AUGUSTUS 2022

De tekstbrochure van 'Bambiraptor', te koop bij De Nieuwe Toneelbibliotheek', opent met een citaat van Ludwig Wittgenstein. 'Alles wat we kunnen zien zouden we ook anders kunnen zien. Alles wat we kunnen beschrijven zou ook anders kunnen zijn'. Daaronder staat een tweede, minstens zo diepzinnig citaat van Dounia Mahammed: 'Een gieter giet. Een nieter niet'. Lees dat nu nog maar eens. En nog eens. Er staat niet wat er staat. Het is correct Nederlands, maar toch weet je niet wat de zin exact betekent. Hoe vaker je ze leest, hoe dubbelzinniger ze wordt.

Het deed me denken aan een hoofdstukje in het te gekke '101 expériences de philosophie quotidiennes' van de Franse filosoof Roger-Pol Droit. Hij raadt je daarin aan om bij wijze van experiment een banaal woord zoals 'leuning', heel vaak na elkaar uit te spreken. Je zal merken, zegt hij, dat het woord geleidelijk vreemd en zinledig gaat klinken, als een klankenreeks zonder betekenis. Als je het lang genoeg volhoudt begin je zelfs nieuwe betekenissen te horen in dat woord.

We weten dat natuurlijk allemaal: klankcombinaties van woorden betekenen enkel bij conventie iets. Als twee woorden teveel op elkaar lijken kan dat daarom tot grote verwarring leiden. Het Franse kinderrijmpje 'un ver vert dans un verre ver treste un ver vert' vertolkt dat besef. Letterlijk betekent het 'Een groene worm in een groen glas blijft een groene worm', maar je zou net zo goed kunnen begrijpen dat 'een groen glas in een groene worm een groen glas blijft'. Of 'een groene worm blijft'. De betekenis gaat zweven. Net als in dat zinnetje 'een gieter

giet en een nieter niet'.

Doorgaans vergeten we liever dat taal zo arbitrair is. We verkiezen eenduidigheid. 'Communicatie'. Kinderen hebben daar lak aan. Ze vinden het spannend om de grenzen van het communicatiedictaat, van het ondubbelzinnige, van het 'logische' te verkennen en uit te dagen. Niet zelden worden ze daarvoor op de vingers getikt. 'Je moet weten wat je zegt'. Alsof iemand dat zou weten. Kinderen zijn meesters in het detecteren van de logische gaten in de taal, en gaan ermee aan de haal. Kinderen zijn taalanarchisten.

'Bambiraptor', het stuk dat Mats Vandroogenbroeck en Jonas Baeke, met ruggensteun van Mahammed, schreven en creëerden voor De Kopergietery in Gent zet die kinderlijke taalanarchie om in beelden en scènes. Het is taalfilosofie in beeld van de bovenste plank. Toch was dat niet per se de bedoeling. Het stuk wordt aangekondigd als theater voor kinderen vanaf acht jaar. Het ontstond, vertelden de makers me, op basis van gesprekken met kinderen over hun taalgebruik, met de late Wittgenstein als gids.

Een spervuur van talige en visuele grappen, allemaal even puntig en pertinent.

Het verhaal is eenvoudig, bijna banaal. Een 33-jarige man, Jakoby, ontmoet een achtjarig meisje, Anina, aan de bushalte. Ze raken aan de praat. Hij is een uitgebluste 'descriptief medewerker' bij Bol.com, zo iemand die reclametekstjes schrijft voor catalogi. Zij is een erg fantasierijk meisje. 'Helemaal wasco in mijn hoofd'. Ze brengt ook zijn hoofd op hol met haar tomeloze woord- en beeldspelletjes. Hij ziet in het meisje de kunstenaar die hij zelf nooit kon/mocht/durfde worden. Het kost hem uiteindelijk zijn baan. Maar hij troost haar toch als ze op school en thuis de wind van voor krijgt omwille van haar anarchistische denktrant. Zij bedenkt hem met het koosnaampje 'Bambiraptor': soms kwaad en geërgerd, maar toch ook lief.

Zo eenvoudig als het verhaal is, zo dolkomisch en allerminst banaal is de verbeelding. Alle gebeurtenissen komen voorbij op een loopband. Daarop staat een tuingieter. Die stelt Anina voor. Wat Anina bedenkt hoor je op een klankband, ingesproken door Mahammed. Haar hersenspinsels passeren tegelijk op de loopband als een eindeloze stroom voorwerpen. Er is een plastic vis, een haarbal, een vuilbak die klasgenoot Cedric voorstelt of een afbeelding van de Paus met wie Anina communiceert via de riolering. Er komen ook geregeld schilderijen van Anina voorbij, 'betekeningen' van wat er in haar hoofd omgaat. Af en toe dansen er ook beelden en woorden op het scherm achter de loopband.

Jakoby daarentegen wordt zowel door Vandroogenbroeck als Baeke vertolkt, al kan je ze nauwelijks onderscheiden: ze dragen allebei een zelfde wat lullige pruik, een zelfde T-shirt en broek, en zijn allebei even onhandig en in zichzelf gekeerd. Mannen zonder eigenschappen, maar dan niet in de beste zin van het woord. Uitgebluste mannen. Lamgeslagen.

Dat simpele uitgangspunt wordt een uur lang consequent aangehouden. Een spervuur van talige en visuele grappen, allemaal even puntig en pertinent. Je lacht je een breuk. Het is ook theater in zijn puurste vorm: alles kan hier voor alles staan. Niets ligt hier vast. Het zijn de spelers die je het doen zien zoals zij het zien.

Toch is dit geen 'grappige' voorstelling. De droesem op de bodem van deze woorden- en beeldenvloed is bitter. 'Bambiraptor' is in wezen immers een

zachte, weerloze en tegelijk snijdende aanklacht tegen het utilitaire denken over taal, en over het onderwijs van die taal, dat ten koste gaat van de verbeelding. Het is een pleidooi voor meer anarchie en minder utilitair denken en ‘communiceren’. Het is theater voor kinderen van 8 tot 88 jaar.